

racionális jellegű, e racionális voltának egyik értelmezése mellett sincsen jelentősége a társadalomtudomány szempontjából, azzal szemben, hogy leíró elemeinek irracionális jellegével úgy a multat magyarázó társadalmi életét, mint a jövőt alakító társadalmi gyakorlatot helytelen utakra tereli. Az ember elsősorban irracionálisan cselekszik — mondja a pszichoanalízis, — és, ha így van, akkor elsősorban irracionálisan is fog cselekedni, fűzhetjük mi hozzá, mert se a pszichoanalitikus terápia, se még kevésbé természetesen a pszichoanalitikus utópia nem képes társadalmi méretben racionális lényvé átváltoztatni. Tehát a társadalmi embert a pszichoanalitikus felfogásban irracionális és ugyanakkor nem racionalizálható lénynek kell tekintenünk. És ennélfogva a társadalomtudományi kritikának a pszichoanalízissal szemben a lelki jelenségek ez irracionálista felfogása ellen kell irányulnia és e mellett nyugodtan mellőzheti, mint társadalmilag lényegtelen, a tannak N. B. által hivatkozott racionális vonásait. És ezért ebben a vonatkozásban — de persze csupán ebben a vonatkozásban és a vele kapcsolatos összefüggésekben — jogosan állíthatja a kritika a pszichoanalízis lélektani elméletét, az analógia minden továbbvezetése nélkül, a német fasizmus lélektani elmélete mellé is. (Ismeretelméletileg nincs semmi szokatlan abban, hogy a pszichoanalízis ellen egyszerre lehet megemlíteni helytállóan az irracionalizmus és a racionalizmus vádját. A hibás elmélet is gyakran átcsap ellentétébe, magában hordja az ellentétes hibát is. Székely Béla könyvének megbeszélésekor — a Korunk következő számában — mutatunk rá a modern polgári lélektan szemléletével kapcsolatban ép' egy oly' esetre, amidőn ennek hibásan túlzó irracionálista felfogása összeesik ép' annyira hibásan túlzó racionalista felfogásával.

Végeztül még csak egy dolgot kívánunk megjegyezni. Nem jogosult, mint azt oly' gyakran teszik, a „pszichoanalízis exkurzióit a szociológia tereire“ mereven elválasztani lélektani módszerétől s azzal nyugtatni meg magunkat, hogy ámbátor a pszichoanalízis szociológiája helytelen, de pszichológiája ettől függetlenül helytálló. Ez a felfogás eklektikus és szem elől téveszti a társadalmi és az egyénlélektani jelenségek egységét, azt, hogy a pszichoanalízis a szociológiában is — amellet, hogy alapvetően hibás pszichológiai módszerrel — ugyanazokkal az egyénlélektani feltevésekkel dolgozik, mint a pszichológiában. Abban a tanulmányban, amelyhez ez a vita fűződik, hivatkoztunk is konkrét szociológiai példák kapcsán azokra a hibás egyénlélektani feltevésekre, amelyeken a pszichoanalízis hibás szociológiája alapul és beigazoltuk, hogy ezek a hibás egyénlélektani feltevések azonosak a pszichoanalízis általános lélektani feltevéseivel. A pszichoanalízis szociológiája tehát többek között azért rossz, mert pszichológiája sem hibátlan. Ebben az összefüggésben azután azáltal, hogy hitelesen megállapítható történeti-társadalmi tényeket állítottunk szembe a pszichoanalízis klinikai gyakorlaton alapuló feltevéseivel, azt is kimutattuk egyben, hogy e klinikai gyakorlatot, éppen mert egyes eredményei, tehát a pszichoanalízis egyes lélektani tételei, történeti-társadalmi tényekbe ütköznek, fenntartással kell kezelni és eredményeit alá kell vetni, mindenütt, ahol csak lehetséges, a történeti-társadalmi tények ellenőrzésének.

(Budapest)

Jeszenszky Erik

L A P O K, F O L Y Ó I R A T O K

GENFI VALTOZATOK

Ouverture „A Népszövetség idei nagy őszi szezonzát különös ouverture előzte meg Washingtonban: az amerikai szenátus vizsgálóbizottságának jelentése a newyorki Electric Boat Company és a londoni Vickers-Armstrong művek kapcsolatairól. Megállapítást nyert, hogy ez a két társaság egymásközt kicserélte a találmányokat és az egész világnak legmoder-

nebb fegyverekkel való ellátására a vén földtekét egész egyszerűen felosztották egymás közt. Hazákra, barátokra, ellenségre való tekintet nélkül. Sir Basil Zaharoff az „of the bath“, a legelőkelőbb angol rendjel tulajdonosa egyetlen egy hadiszállítási fejében 30 millió Kc. jutalékot kapott, stb. Ime ez a valósága a diplomácia és a magas politika játékának.“ (DIE WAHRHEIT.)

Épütnék az erődövek „A francia front, egyik tagjának ingadozásával újra meggyengült: Lengyelország és Jugoszlávia után — Belgium! Barthounak csak nagy nehézséggel sikerült elérni, hogy Oroszországnak a Népszövetségbe való felvétele ügyében, Belgiumot rábirja arra, hogy a „nem“-től elálljon. Franciaországnak ezt a belga lépést súlyos gazdasági engedményekkel kellett megvásárolni. Belgiumot, a szövetségest tehát meg kellett fizetni. A francia vezérkar beszéde ezután már érthetőbb: a francia váróvet és a betongyűrűt Longwy-től egész a kanálsig terjesztik ki, tehát az egész belga határ mentén. És ezt csak 1934-ben határozták el. A párisi vezérkar szkeptikusainak ügylátszik megvan a maguk különvéleménye a belga szövetséges megbízhatóságáról.“ (EUROPAISCHE HEFTE.)

Pálfordulás „A Szovjetunió eddig a Népszövetség ellen harcolt, mert az szerinte az ellene háborúra izgatók gyülekezete volt. Most pedig ők maguk is tagjai lesznek ennek az institúciónak. A nyugati hatalmak ezzel a lépéssel tulajdonképpen Japán ellen foglaltak állást. Oroszország ugyan inkább bizik a saját hadseregében, mint a Népszövetségben, de azért mégis csak jelentőséggel bír az a körülmény, hogy az az institúció, mely alapszabályai szerint köteles megvédeni a megtámadottat, az átkozott bolsikat pont abban a pillanatban veszi fel kötelékébe, amikor szó van arról, hogy egy nagyhatalom meg akarja támadni. Japán tehát jól teszi, ha szibériai terveit jobb napokra halasztja.“ (NEUE WELTBÜHNE.) — „Genfben két kormány tűntet távollétével és ezzel mindenkinél jobban jelen vannak: a német és a japán kormány. Az egész tanácskozás ténylegesen köröttük forog. Az igazi békepolitikának, ahogy azt a Szovjetunió változatlan szívóssággal folytatta, jelenleg egyetlen célja: ezt a két türelmetlen imperializmust, izolálni és rablőszándékaik elé minél több akadályt gördíteni. A Népszövetség eredeti célját az Oroszország elleni egységfrontnak a megszervezését, nem tudta valóra váltani. A Népszövetség nagy változáson ment át. Németország és Japán nélkül azon hatalmak szervezete lett, akik pillanatnyilag nincsenek a világ új felosztásában, tehát egy újabb háborúban érdekelve.“ (GEGENANGRIFF.)

A Népszövetség nem csodaszor „Ne gondolja senki, hogy a Népszövetség a Szovjetunió belépésével reális értékében nyert volna valamit... Oroszország mindaddig nem számít Európában mint hatalmi potencia, míg Keleten erőt lekötött Japán... Ugy látszik Európa életkérdéseiben a Népszövetség arra van ítélve, hogy ugyanaz a fikció maradjon, ami eddig volt, ha csak nem jelent most nagyobb veszélyt annak, aki bizni mer benne. Mert nem szabad elfeledkezni, hogy a Népszövetség akár ülésezett, akár nem, akár beszélt, akár hallgatott, hiába létezett. Hitler ép' ez idő alatt fegyverkezett fel és Göring repülőgépei ép' most szaporodnak. Ez Európa legigazabb valósága, ez a jövője. És ez a valóság és ez a jövő fittyet hány a genfi mesebeli kástélynak.“ (DAS NEUE TAGEBUCH.)

F.